

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2005)

3ο Συνέδριο Σύρου στις ΤΠΕ

Διδακτική προσέγγιση του μαθήματος των αρχαίων ελληνικών για την Α' λυκείου με τη χρήση Η/Υ. Η ναυμαχία στους Αιγούς Ποταμούς.

Ιορδάνης Σαββαΐδης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σαββαΐδης Ι. (2024). Διδακτική προσέγγιση του μαθήματος των αρχαίων ελληνικών για την Α' λυκείου με τη χρήση Η/Υ. Η ναυμαχία στους Αιγούς Ποταμούς. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 081–085. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/6159>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ Η/Υ. Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΓΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ.

Σαββαΐδης Ιορδάνης
Απόφοιτος τμήματος Ελληνικής Κλασσικής Φιλολογίας.
E-mail: savvaidisio@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση περιγράφει το αντικείμενο, το λογισμικό κατασκευής, την δομή, τον τρόπο λειτουργίας και χρήσης και τους στόχους της ηλεκτρονικής εργασίας «Η ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς». Αντικείμενο της εργασίας αναφέρεται ότι αποτελεί τμήμα του σχολικού εγχειριδίου «Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι», της Α' τάξης Λυκείου. Περιλαμβάνεται μια σύντομη περιγραφή του λογισμικού κατασκευής, του Director. Παρουσιάζονται και αναλύονται αδρά τα βασικά δομικά στοιχεία της ηλεκτρονικής εργασίας (ΝΟΗΜΑ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΚΕΙΜΕΝΟ, ΕΡΜΗΝΕΙΑ, ΑΣΚΗΣΕΙΣ). Στην εισήγηση περιγράφονται τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει ο μαθητής ή ο εκπαιδευτικός για να κάνει αποτελεσματική χρήση του λογισμικού. Γίνεται προσπάθεια να δοθεί η εικόνα του περιβάλλοντος εργασίας (εικόνες, χάρτες, μουσικά αποσπάσματα, γραπτό και ακουστικό κείμενο). Τέλος, γίνονται προτάσεις για το πώς η κάθε υποενοότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να διευκολύνει την διδακτική διαδικασία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: νόημα, βιογραφία, κείμενο, ερμηνευτική προσέγγιση, ασκήσεις κλειστού τύπου, αυτομάθηση, ανατροφοδότηση, μεθοδολογικές υποδείξεις, άμεση εποπτεία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ηλεκτρονική εργασία «Η Ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς» φιλοδοξεί να βοηθήσει στην οργάνωση, να διευκολύνει και να εμπλουτίσει την σχολική διδακτική διαδικασία στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών του Λυκείου με την χρήση οπτικοακουστικού υλικού. Πρόθεση είναι η διδασκαλία να δίνει την εικόνα μιας μεθοδικής εργασίας από την πλευρά του δασκάλου που αξιοποιεί της δυνατότητες της τεχνολογίας. Η χρήση, εξάλλου, της τεχνολογίας στην τάξη μπορεί να κερδίσει αβίαστα την προσοχή και το ενδιαφέρον του μαθητή και να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για την ενεργητική του συμμετοχή ακόμα και την αυτενέργεια του, αφού αποτελεί πρόκληση. Η ενεργοποίηση των αισθήσεων του μαθητή γίνεται με ποικιλία τρόπων (εικόνες, μουσική, αφήγηση), γι' αυτό και υπάρχει η αισιοδοξία για καλύτερα αποτελέσματα στην μαθησιακή διαδικασία.

Η εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος εξειδίκευσης «Διδασκαλία γλωσσικών μαθημάτων με χρήση Η/Υ» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Εφαρμογή της στην τάξη δεν ακολούθησε, γι' αυτό και τα αποτελέσματα της στην πράξη δεν έχουν εξακριβωθεί.

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

Κρίνεται σκόπιμο, πριν την παρουσίαση των μερών της εργασίας, να γίνει μια σύντομη αναφορά στο λογισμικό κατασκευής της. Η εφαρμογή στηρίζεται στο πρόγραμμα συγγραφής και σχεδιασμού πολυμέσων σε μορφή CD, Macromedia Director MX. Το πρόγραμμα αυτό προσφέρει την δυνατότητα δημιουργίας διαλογικών πολυμέσων που περιλαμβάνουν και συνδυάζουν γραφικά (animations), κείμενο, κίνηση, ήχο και ψηφιακό βίντεο. Ο χρήστης έχει την δυνατότητα σαν σκηνοθέτης να δημιουργήσει το δικό του φιλμ πλάνο με πλάνο (γι' αυτό και η ονομασία του:

director = σκηνοθέτης). Καλείται, ακόμη, να ενώσει αρμονικά και με δυνατότητα πολλαπλής μετάβασης τις επιμέρους σκηνές-ενότητες που δημιούργησε. Για την ικανοποιητική αξιοποίηση του προγράμματος απαιτούνται και γνώσεις άλλων περιφερειακών προγραμμάτων, όπως του Photoshop, Adobe Premier, Gordian Knot. (Οι ασκήσεις δημιουργήθηκαν με την βοήθεια του Hotpotatoes).

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αφορμή για την εργασία στάθηκε το εγχειρίδιο διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών της Α' Λυκείου «Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι». Από αυτό επιλέχτηκαν ενδεικτικά οι πέντε (5) πρώτες διδακτικές ενότητες, που πραγματεύονται την καταστροφή του Αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς, η οποία σηματοδοτεί και το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου.

Η επιλογή αυτή δεν έγινε τυχαία. Τα κείμενα που πραγματεύονται ιστορικά γεγονότα προσφέρονται για την χρήση εικόνων, βίντεο και (θεατρικής) αφήγησης- αναδιήγησης. Γίνονται, έτσι, ευκολότερα κατανοητά και περισσότερο ενδιαφέροντα για τους μαθητές, όταν έχουμε την δυνατότητα να εντάξουμε στην διδασκαλία την άμεση εποπτεία. Ο χάρτης, τα αρχαιολογικά ευρήματα, οι ζωγραφικοί πίνακες, η συνοδευτική μουσική γίνονται στοιχεία τα οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει για να αποκαλύψει στους μαθητές την μαγεία τις ιστορικής στιγμής. Ο συνδυασμός τους μπορεί εύκολα να αγγίξει την δημιουργική τους φαντασία.

ΔΟΜΗ

Η εργασία χωρίζεται στις πέντε (5) ενότητες που προαναφέραμε, από τις οποίες κάθε μία έχει σαφή διάρθρωση. Αποτελείται από πέντε (5) επιμέρους υποενότητες με τους τίτλους:

- ΝΟΗΜΑ
- μια Βιογραφία ανά ενότητα (π.χ. ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ, ΚΟΝΩΝ, ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ)
- ΚΕΙΜΕΝΟ
- ΕΡΜΗΝΕΙΑ
- ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: ΝΟΗΜΑ

Συνιστάται, από τις υποδείξεις που υπάρχουν δίπλα στην υπερσύνδεση «Νόημα», ο μαθητής να ξεκινήσει την πλοήγηση του με αφετηρία αυτή την υποενότητα. Ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, επίσης, μπορεί να αρχίσει την διδασκαλία του από το ίδιο σημείο. Το τμήμα αυτό προσφέρεται να χρησιμοποιηθεί ως υπενθύμιση του προηγούμενου μαθήματος και ως εισαγωγή και αφόρμηση για το νέο.

Στην υποενότητα αυτή γίνεται χρήση της αφήγησης, του κατάλληλου ιστορικού χάρτη, και των σχετικών εικόνων, σκίτσων, ζωγραφικών πινάκων που έχουν σχέση με τα γεγονότα που διαδραματίζονται στο πρωτότυπο κείμενο. Ο μαθητής έχει την δυνατότητα να κατανοήσει καλύτερα τα γεγονότα, καθώς εκτυλίσσονται κινηματογραφικά μπροστά του και να απομονώσει τα κύρια σημεία της αφήγησης και όσα ο δάσκαλος θέλει κάθε φορά να τονίσει. Γραπτό κείμενο συνοδεύει την αφήγηση, στον χάρτη οι κινήσεις των στόλων-στρατευμάτων δίνονται ευδιάκριτα, εικόνες στο περιθώριο ζωντανεύουν την φαντασία.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για μεγαλύτερη διευκόλυνση του μαθητή κρίνεται σημαντικό να παρατίθεται μία βιογραφία κάθε φορά, του κεντρικού προσώπου της δράσης. Ο μαθητής έτσι μπορεί ευκολότερα να αντιληφθεί την σχέση και την αλληλουχία των γεγονότων και τον ρόλο των προσώπων σ' αυτά.

Το τμήμα αυτό της εργασίας αντικαθιστά μια βιογραφική ταινία πολύ σύντομης διάρκειας (θα μπορούσε εύκολα να αντικατασταθεί από βίντεο ανάλογο περιεχομένου) και η παρουσίαση γίνεται με αφήγηση, που συνοδεύεται από εικόνες, σχετικούς χάρτες και γραπτό κείμενο. Στόχος είναι να φωτιστούν πλευρές του χαρακτήρα των κεντρικών προσώπων της δράσης. Περιγράφονται ενδεικτικά, οι σημαντικότεροι σταθμοί της πορείας τους ως δημόσια πρόσωπα. Αναφέρονται σφάλματα, παραλείψεις τους αλλά και ενέργειες που τους ανέδειξαν ως εξέχοντα πρόσωπα. Φωτίζονται οι τόποι της δράσης, οι αιτίες και οι συνέπειες σημαντικών γεγονότων, που σχετίζονται με τα πρόσωπα που βιογραφούνται. Έτσι γίνεται ευκολότερος από τον μαθητή ο προσδιορισμός των γεγονότων στον χώρο και τον χρόνο και η διαπίστωση της αιτιώδους σχέσης που τα συνδέει.

Η υποενότητα αυτή λειτουργεί βοηθητικά. Χωρίς να παραγνωρίζεται η σπουδαιότητα της, αποτελεί πρόσθετο στοιχείο σε σχέση με την προκαθορισμένη ύλη του διδακτικού εγχειριδίου. Από την φιλοπερίεργεια και την αγάπη του μαθητή για καινούρια γνώση εξαρτάται ή επιτυχία της.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: ΚΕΙΜΕΝΟ

Η υποενότητα αυτή στοχεύει στην αυτομάθηση και ανταποκρίνεται στο ρυθμό μάθησης του κάθε μαθητή ξεχωριστά. Για τον εκπαιδευτικό μπορεί να αντικατασταθεί από το σχολικό εγχειρίδιο. Αποτελείται από το πρωτότυπο αρχαίο κείμενο, την μετάφραση του, το λεξιλόγιο και την σύνταξη του, το τμήμα της Γραμματικής και του Συντακτικού που προσφέρεται να διδαχθεί στην συγκεκριμένη κάθε φορά ενότητα.

Ο μαθητής πατώντας την υπερσύνδεση «Κείμενο» εισάγεται στο αρχαίο κείμενο. Σύμφωνα με τις υποδείξεις καλείται να το προσεγγίσει νοηματικά. Ψηλαφώντας προσεκτικά τις τονισμένες λέξεις, έχει την δυνατότητα να βοηθηθεί από τα σχόλια που τις συνοδεύουν. Στην συνέχεια πατώντας την υπερσύνδεση «Μετάφραση» ακούει, βλέπει και μπορεί να διακρίνει την κατά λέξη μετάφραση, καθώς οι λέξεις χρωματίζονται διαφορετικά. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως ο θεατρικός τρόπος εκφώνησης της μετάφρασης κρίνεται πολύ σημαντικός. Η αποτύπωση του στην μνήμη του μαθητή ίσως να γίνεται μ' αυτόν τον τρόπο ευκολότερα. Συντακτικές και λεξιλογικές δυσκολίες εξομαλύνονται από τους σχετικούς πίνακες που μπορεί να συμβουλευτεί ο μαθητής πατώντας στις υπερσυνδέσεις «Σύνταξη» και «Λεξιλόγιο».

Παράλληλα γίνονται υποδείξεις για το τμήμα της γραμματικής και του συντακτικού που προσφέρεται να διδαχθεί κάθε φορά (υπερσυνδέσεις «Γραμματική», «Συντακτικό»). Ένα σύνολο παραπομπών στο σχολικό εγχειρίδιο της Γραμματικής και του Συντακτικού στοχεύει σε μια μεθοδική επανάληψη και ένα συστηματικό έλεγχο της αποκτημένης κάθε φορά γνώσης. Επιπλέον παραθέτονται επιγραμματικά τα κύρια σημεία της ύλης και απομονώνονται τα σημεία που πρέπει να δοθεί έμφαση.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Στόχος της υποενότητας αυτής είναι να μπορέσει να κατανοήσει και να αφομοιώσει ο μαθητής ευκολότερα τα βασικά ερμηνευτικά σημεία της κάθε διδακτικής ενότητας. Οι επιλογές των ερμηνευτικών σχολίων έγιναν με την βοήθεια των στοιχείων που δίνονται και ζητούνται στο διδακτικό εγχειρίδιο (σχετικές ερωτήσεις, σχόλια) και με κάποια επιπλέον στοιχεία, όπου κρίνονται αναγκαία, προκειμένου να καλυφθεί ικανοποιητικά η ερμηνευτική προσέγγιση.

Η παρουσίαση των ερμηνευτικών σχολίων γίνεται με αφηγηματικό τρόπο. Προσπάθεια γίνεται να συνδυαστεί όπως και στην υποενότητα «Νόημα» η οπτική με την ακουστική προσέγγιση. Αποσπάσματα γραπτών κειμένων, τονισμένα με διαφορετικό χρώμα τα σημεία όπου

πρέπει να δοθεί έμφαση, κρίνονται εδώ απαραίτητα. Εικόνες συνοδεύουν τα κείμενα για την καλύτερη εντύπωση τους.

Όπου κρίνεται σκόπιμο παρατίθεται και το κατάλληλο, κατά το δυνατόν, μουσικό απόσπασμα. Άλλοτε έχει νοηματική σχέση με τα γεγονότα και άλλοτε κριτήριο αποτελεί ο ρυθμός του. Για παράδειγμα, την στιγμή της αφηνιαστικής επίθεσης των Λακεδαιμονίων και της ολοκληρωτικής καταστροφής του Αθηναϊκού στόλου επιλέγεται ο «κολαβρισμός», ρυθμός ένοπλου θρακικού χορού, ώστε να δώσει ένταση και να δείξει πιο ζωντανά την τραγικότητα της στιγμής. Ενώ, μετά την εκτέλεση των Αθηναίων αιχμαλώτων ακούγεται ο θρήνος του Σιμωνίδη για να τονίσει την τραγικότητα της ανθρώπινης μοίρας. Οι Αθηναίοι που είχαν αποφασίσει να ακρωτηριάσουν όλους τους εχθρούς τους, τους οποίους θα έπιαναν ως αιχμάλωτους, γίνονται οι ίδιοι θύματα της αλαζονείας τους. Έτσι, δίνεται έμμεσα και η αφορμή στον μαθητή να ενδιαφερθεί για τους τρόπους της αρχαίας μουσικής κληρονομιάς και τα είδη της.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Μία σειρά από ασκήσεις επιβεβαιώνουν στον μαθητή την απόκτηση της καινούριας γνώσης και βοηθούν τον εκπαιδευτικό στην αξιολόγηση. Ο μαθητής εργάζεται ατομικά, διαπιστώνει και συμπληρώνει τις ελλείψεις του στο γνωστικό αντικείμενο της κάθε ενότητας και διακρίνει τα κύρια σημεία, όπου πρέπει να δείξει ιδιαίτερη προσοχή. Ο εκπαιδευτικός, ενδεικτικά μπορεί να χρησιμοποιήσει μερικές από τις ασκήσεις κατά την εξέταση για να διευκολυνθεί στην αξιολόγηση του μαθητή και της διδακτικής πρακτικής του.

Οι ασκήσεις δημιουργήθηκαν με την βοήθεια του Προγράμματος Hot Potatoes και είναι διαφορετικές κατά περίπτωση. Ως προς την μορφή είναι ασκήσεις αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενών και πολλαπλών επιλογών. Ως προς το περιεχόμενο τους διακρίνονται σε ερμηνευτικές, μετάφρασης, συντακτικού, γραμματικής. Μια σειρά από ασκήσεις ποικίλης μορφής και περιεχομένου αντιστοιχεί σε κάθε ενότητα. Σ' αυτές ο μαθητής καλείται να απαντήσει και να βαθμολογηθεί αυτόματα.

Ιδιαίτερη σημασία κατά τον σχεδιασμό των ασκήσεων δόθηκε στην ανατροφοδότηση. Σε περίπτωση που ο μαθητής απαντήσει λανθασμένα, μόνος του μπορεί να αντιληφθεί το λάθος του και να το διορθώσει. Μέσα από μεθοδολογικές υποδείξεις και επισημάνσεις γίνεται προσπάθεια για να μπορέσει να διακρίνει και να ακολουθήσει τον ορθό τρόπο σκέψης. Πολλά από τα σχόλια έχουν την μορφή προτροπών ώστε να μην αποθαρρυνθεί για την λανθασμένη του επιλογή, αλλά να εργαστεί προσεκτικότερα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ανακεφαλαιώνοντας, στόχος της εργασίας είναι να διευκολύνει και να συμπληρώσει την διδακτική διαδικασία στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών και παράλληλα να κινηθεί την αυτενέργεια του μαθητή. Το πρωτότυπο κείμενο ζωντανεύει, αποκτά μορφή και ήχο και φιλοδοξεί να δημιουργήσει μια αμφίδρομη σχέση με τον μαθητή. Ο εκπαιδευτικός καλείται να εκμεταλλευτεί την δύναμη της πολυμεσικής εφαρμογής. Έτσι, η εφαρμογή γίνεται η αφορμή για να ενεργοποιηθεί το ενδιαφέρον, η προσοχή και η δημιουργική συμμετοχή του μαθητή. Ακόμη, το υλικό που αξιοποιείται (βίντεο, εικόνες, μουσική), με τον τρόπο που συνδυάζεται, θέτει τις βάσεις για μια σφαιρικότερη κάλυψη του θέματος της διδασκαλίας. Και το σπουδαιότερο, ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, ως δημιουργός της εφαρμογής, καλείται να θέσει σε λειτουργία κάθε φορά την φαντασία του και το δημιουργικό του πνεύμα. Γιατί, όσο πιο πρωτότυπη είναι η σύλληψη, τόσο μεγαλύτερο γίνεται το ερέθισμα και η πρόκληση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bengtson H. (1991), *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος*, εκδόσεις Μέλισσα.
2. Easterling P.E.-Knox B.M.W. (1990), *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*, εκδόσεις Παπαδήμα.
3. Phil Gross (2003), *Macromedia DIRECTOR MX και LINGO*, εκδόσεις Μ. Γκιούρδας.
4. Ασωνίτης Ν., Αναγνωστόπουλος Β. (1978), *Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*, φιλολογικές εκδόσεις Εμμ. Αναστασάκη.
5. Μαρκαντωνάτος Γ. (1996), *Ξενοφόντος Ελληνικά. Κριτική και ερμηνευτική έκδοση*, εκδόσεις Gutenberg.
6. Πασχαλίδης Δ.(1998), *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*, εκδόσεις ΖΗΤΗ Πηγιάκη Π. (1998), *Προετοιμασία , σχεδιασμός και αξιολόγηση της διδασκαλίας. Διδακτική μεθοδολογία*, εκδόσεις Γρηγόρη.
7. Σαλμανλής Θ., Μπιτσιάνης Α. (1997), *Ξενοφόντα Ελληνικά, Α' Ενιαίου Λυκείου*, εκδόσεις Μεταίχμιο.